

PÕRSAKASVATUSE MAJANDUSLIKKUS SOOME TALU NÄITEL

O. Saveli, V. Vare

Eestis ehitati suured põrsatootmise nn. reproduktsioonifarmid 20 aastat tagasi, kuid spetsialiseeritud farmidena töötasid need lühikest aega. Farmid kas katkestasid töö või rekonstrueeriti täistsükliliseks sigalaks. Põhjusi oli mitmeid, kuid peamine on seni olnud nakkushaiguste leviku kartus. Soomet peetakse veterinaaringimuste poolest Eestist paremaks, kuid ei Saksamaa, Taani ega Holland paku nakkushaiguste või epideemiate esinemises konkurentsi. Kõigis neis riikides on seakasvatuse jagunenud spetsialiseerunud kõrgaretus-, ristandsugusigade, põrsatootmis- ja nuumafarmideks. Eritüübiliste farmide vahel toimub sigade liikumine ja vaatamata haigusohklikkusele on nendes riikides seakasvatuse märgatavalt intensiivsem kui Eestis.

Euroopa Liidu riikides toodeti 1990. aastal 16,92 põrsast emise kohta, kusjuures Portugalis 11,58 ja Iirimaa 22,44 põrsast (Tarocco, 1992). Prantsusmaal nagu Suurbritannias ja mujalgi peetakse emiseid sageli ka aastaringiselt või enamik aastast põllul või rohumaal, kus on vaid väike varjualune. Nii peeti väljas 1984. a. 209 karja 9270 emisega, aga 1993. a. juba 1630 karja 108 000 emisega. Võõrutatud põrsa omahind oli laudas 28.90 ECU-d ja väljaspidamisel 26.30 ECU-d, kusjuures söödakulud olid suuremad väljaspidamisel (Le Denmat jt., 1997). Taanis oli väljaspidamisel põrsaste suremus suurem (Mortensen jt., 1994).

Soome Vabariigis on valdavalt väiketalud. Vaatamata sellele on ka spetsialiseerunud seakasvatustalud. Käesoleva töö üks autoritest (V. Vare) on töötanud viimastel aastatel periooditi põrsakasvatustalus, mis võimaldab analüüsida põrsakasvatust Soome talus.

Talu asub Lõuna-Soomes, vahelduva maastikuga mereranniku lähisel. Soodne asukoht on loonud suurepärase tingimused põllumajandusega tegelemiseks. Põllumaad on talul kasutuses 44 ha, millest pool on renditud. Teravilja all on keskmiselt 10 ha. Teraviljadest suurem osa läheb oma seakasvatusele, osa jõusöödatehasele. Lisaks kasvatatakse hernest 5...10 ha, suhkrupeeti 12 ha, avamaakurki 4 ha, kõrvitsat 4 ha ja suhkrumaisi 4 ha. Viimasel 5 aastal on tegeldud köögiviljade kuivatamise ja kuivsupisegude valmistamisega. Tooraine varutakse teistest taludest, kellega on eelnevalt lepingud sõlmitud.

Talu on spetsialiseerunud põrsatootmisele. Võõrutatud põrsad kasvatatakse 25 kg raskusteks ja seejärel müüakse edasi suurematele nuumsigalatele.

Seafarm koosneb tootmis- ja poegimissigalast. Poegimissigala ehitati vanale sigalale laienduseks kümme aastat tagasi. Põhikarja täiendus võetakse kas oma karjast või ostetakse tõufarmidest. Tõuaretuse ja seakasvatuse majanduslikkust kontrollib ja nõustab seakasvatuse konsulent Soome Koduloomade Tõuaretuse Liidust. Sigalas töötab 1 talitaja, kelle tööaeg on päevas keskmiselt 3 tundi.

Seni on iseseisvunud Eestis vähe avaldatud loomakasvatuse majandusanalüüse, rääkimata põrsakasvatusest. Käesoleva uuringu eesmärgiks seati avaldada esmakordselt Eestis Soome põrsakasvatuse majandusnäitajad, mis loob võimaluse tulevikus võrrelda neid Eesti samaväärsete näitajatega.

Materjal ja meetodika

Analüüsi all on põrsakasvatustalu majandustulemused 10 aasta jooksul, mille kestel sai Soome Euroopa Liidu liikmeks (1995). Seetõttu võiks need aastad jaotada kolmeks perioodiks: 1990...1994 – Euroopa Liidu (EL) eelne periood; 1995...1997 – kohanemisperiood EL-s; 1998...1999 – EL reeglistik rakendunud. Kõikide põrsakasvatustalude andmed pärinevad aastatest 1995...1999. Andmed on saadud vastastikusel kokkuleppel põrsakasvatustalu peremehe ja konsulendiga Soome Koduloomade Tõuaretuse Liidu andmebaasist.

Kõik rahalised näitajad on esitatud Soome markades, arvestades teatud mõttes sellega, et paljudel juhtudel hinnad Eestis kroonides on sama arvväärtusega Soomes markades.

Tululiigid on arvatud järgmiselt, mis ei eelda võimalust summeerides saada 100%:

kattetulu = kogutulu – muutuvkulud; muu tulu = kogutulu – põrsamüügitulu;

tõotulu = puhastulu + omatöökulu; puhastulu = kogutulu – kogukulu.

Tulemused ja arutelu

Põrsatootmistalu on Soome keskmisest väiksem (tabelid 1 ja 2). Euroopa Liidu eelsel perioodil oli talus 25,6 ja hiljem veidi üle 35 aastaemise. Kui võrrelda põrsatootmistalu suurust näiteks Saksamaaga, siis endistes Lääne liidumaades oli spetsialiseeritud põrsataludes keskmiselt 59 emist, aga endises Ida liidumaas Mecklenburg-Vorpommenis on enamikus ettevõtetes kuni 500 emist (Fuchs, 1998). Võõrutati ligilähedastelt 19 põrsast emise kohta aastas.

Koos emiste arvu kasvuga talus vähenes mõnevõrra emiste viljakus, kuid 18...20 võõrutatud põrsast emise kohta on täiesti hea tulemus. Müüdüd põrsaste arv annab tunnistust sellest, et teatud arvul nuumatakse sigu oma farmis, eriti EL liikmesriigi esimestel aastatel. Pidevalt on vähenenud põrsa müügihind – 529 margalt (1990–1993) 472 margale (1998–1999), mis on 57 Soome marka e. 11%. Kuid müügitulu kahanes veelgi enam, mis emise kohta osutus kahekordseks.

Märgatavad muutused on toimunud kulude summas ja struktuuris. Vaatamata emiste arvu suurenemisele kogukulud esialgu suurenesid 10%, kuid viimasel perioodil kahanesid need 24% võrra. Põhiline kokkuhoid saadi söödakulude vähenemisest. Kui 1990–1993 olid söödakulud 153 300 marka, siis aastatel 1995–1997 veel 126 300 ja viimasel perioodil vaid 111 400 marka. Omasöötade osatähtsus on kahanenud 46%-lt 30%-le, kusjuures EL liikmeks saamisel jäi omasöötade osakaaluks vaid 15%. On ilmne, et Soome EL-ga liitumisel alanesid ostujõusööda hinnad, mistõttu talus toodetud sööda osatähtsus vähenes.

Tabel 1. Soome põrsatalu majandusnäitajad
Table 1. Economical data of Finnish piglets growing farm

Näitaja / Item	Ühik	1990–1993	1995–1997	1998–1999
Aastaemiseid / Sows per year	arv	25,6	35,6	35,7
Võõrdepõrsas/emis / Weaned piglet/Sow	arv	22,4	19,8	18,3
Müüdüd põrsaid / Realized piglets	arv	493	529	577
keskmine hind / Average price	FIM	529	496	472
Müügitulu tuh. / Sale's proceeds, thous.	FIM	293,4	199,6	196,9
emise kohta / Sale per sow	FIM	11 464	5 587	5 508
KULUD/ Expenses				
Omasöödad tuh. / Produced feeds own, thous.	FIM	70,6	18,8	33,0
Ostusöödad tuh. / Purchased feeds, thous.	FIM	82,7	107,6	78,4
Söödad tuh. / Feeds, thous.	FIM	153,3	126,3	111,4
Oma töökulu tuh. / Own labour expence, thous.	FIM	58,0	62,8	52,6
KOKKU tuh. / Total, thous.	FIM	307,0	335,9	255,3
põrsa omahind / Piglet's cost price	FIM	481	502	394
toetus / Support	FIM	0	125	87
põrsa hind / Piglet's price	FIM	481	378	307
Äritulud emise kohta / Structure of income per sow				
kattetulu / Contribution margin	FIM	6 321	3 737	3 277
muu tulu / Other income	FIM	5 290	2 279	2 393
töötulu / Labour income	FIM	4 282	1 737	2 015
puhastulu / Net income	FIM	1 981	-18	536
Puhastulu talu kohta / Net income per farm	FIM	49 498	692	19 429
Tunnitasu / Hour payment	FIM	76,4	43,5	65,7

Talus kasutatakse põhiliselt oma pere tööjõudu, mida arvestati 144...172 marka kalendripäeva kohta. Palgatööjõud on väga kallis, mistõttu kasutatakse seda vaid osalise tööajaga.

Kui Soome astumisega EL liikmeks talu tulud kahanesid EL-eelse perioodiga võrreldes, siis kulud, vastupidi, suurenesid. EL liikmesriigis suutis vaid seakasvatuse toetus päästa suuremast kahjumist. Tulude ja kulude teatud tasakaal saavutati alles viimastel aastatel. Toetus põrsa kohta oli keskmiselt 125 marka nn. üleminekuperioodil ja hiljem 87 marka. Vaatamata sellele suudeti aastatel 1995...1997 vaid jääda tasakaalu ja 1998...1999 saada talu kohta 19 429 marka puhastalu.

Kattetulu on EL riikides üks tähtsamaid majandusnäitajaid, mille alusel rühmitatakse eri riikide põllumajandusettevõtteid ja võrreldakse neid omavahel. Paljudel juhtudel on kattetulu aluseks toetusmäärade kehtestamisel.

Soome põrsatootmistalude keskmised näitajad tõendavad, et emiste arv talu kohta on suurenenud ja talude arv vähenenud, mistõttu toodetud põrsaste koguarv on jäänud samaks (tabel 2). Põrsa keskmine hind on 1999. aastal veidi vähenenud, kuid müügitulu talu kohta mitte eriti. Toetused on jäänud 70 000 marga tasemele talu kohta. Kogutulu on viimastel aastatel suurem kui EL-i astumisel.

Tabel 2. Soome põrsatootmistalude keskmised majandusnäitajad
Table 2. Average economical data of Finnish piglets growing farm

Näitaja / Item	1995	1998	1999
Talude arv / Number of farms	332	268	230
Põldu talus, ha / Field on farm	29,7	35,2	36,3
Aastaemiste arv / Number of sows per year	37,9	50,2	54,3
Võõr.põrs./emis / Weaned piglet/Sow	19,4	19,1	18,1
Müüdnud põrsaid / Sold piglets	611	781	826
keskm.hind / Average price	377	370	331
Müügist tuh.FIM / From sale	230 429	288 942	273 453
emise kohta / Per sow	6 080	5 756	5 036
Müüdnud muid sigu / Sold other pigs	75	95	107
summa / Total	50 985	59 884	59 021
Toetused / Support	70 243	71 364	70 127
Lisahinnad / Additional charge	8 430	5 113	6 333
KOKKU TULU / Total income	371 868	467 914	422 145
emise kohta / Per sow	9 812	9 321	7 774
KULUD KOKKU (tuh) / Total	315 280	401 962	401 078
sh. omasöödad / Produced feeds own	39 869	42 927	43 917
ostusöödad / Purchased feeds	79 650	114 423	113 614
oma töökulu / Own labour expence	87 392	108 687	110 479
palgatöö / Salary	4 890	8 768	7 606
Põrsa kohta kulud / Cost per piglet	413	383	398
toetus / Support	128	97	92
jääkhind / Residue cost	285	286	306
Tunnitasu / Hours payment	65,9	77,1	57,2

Kulud on suurenenud proportsionaalselt talu tootmiskahtude suurenemisega. Seejuures ei ole kõikide põrsakasvatustalude keskmisena märgata olulist muutust oma- ja ostusöödade vahekorras, nagu oli see tabelis 1.

Praktiliselt kehtib 50:50 suhe. Seejuures on talus omasöödade ja omatöökulu summa aastas praktiliselt sama.

Põrsa omahind on 5 aasta jooksul jäänud 400 marga tasemele, kuid riigitoetus on mõnevõrra vähenenud, ja põrsa turuhind on Soomes 300 marga tasemel. Need arvud on võrreldavad Eesti tasemega, kuid ainukese erinevusega, et Eestis puudub riigitoetus ja Soome mark ei võrdu Eesti krooniga.

Tabel 3. Soome põrsatootmistalude keskmised äritulud (FIM)
Table 3. Average income of Finnish piglets growing farms (FIM)

ÄRITULUD / Income	1995	1998	1999
Talu kohta / Per farm			
kattetulu / Contribution margin	191 365	240 935	197 039
muu tulu / Other income	157 271	189 874	146 876
töötulu / Labour income	143 980	174 639	131 546
puhastulu / Net income	56 588	65 952	21 067
Emise kohta / Per sow			
kattetulu / Contribution margin	5 049	4 800	3 629
muu tulu / Other income	4 150	3 782	2 705
töötulu / Labour income	3 799	3 479	2 423
puhastulu / Net income	1 493	1 314	388

Soome põrsatootmistalude viie aasta äritulude analüüs tõestab, et nii katte-, töö- kui ka muu tulu liitumisel Euroopa Liiduga esialgu suurenes, kuid 1999. aastal need vähenesid (tabel 3). Eriti suur (üle 3 korra) oli puhastulu vähenemine. Veidi üle 20 000 marga talu kohta või alla 400 marga emise kohta seab Soome põrsakasvataja tõsise valiku ette, kas loobuda, suurendada tootmiskahtu või arendada talus lisaks muid tootmisharusid. Käesolevas töös käsitletud talus tegeldakse juba viis aastat köögiviljade kuivatamise ja kuivsupisegude valmistamisega.

Kokkuvõte

Soome põrsatootmistalude majandusnäitajaid avaldatakse Eestis esimest korda, et oleks tulevikus võimalik Eesti samalaadseid majandusnäitajaid võrrelda Euroopa Liidu liikmesriigiga. Soome põrsakasvatuse majanduslikkus on viimastel aastatel halvenenud vaatamata sellele, et märgatavalt on vähendatud kulutusi ja rakendati riigipoolne toetussüsteem. Seepärast on õigustatud, et talu paremaks majandamiseks otsitakse täiendavaid võimalusi.

Kirjandus

- Fuchs, C. Einfluss der Bestandgröße auf die Rentabilität der Schweineproduktion. – Züchtungskunde, 70, Nr. 6, S. 464...472, 1998.
- Le Denmat, M., Dagorn, J., Autmaitre, A., Vaundelet, J. C. Outdoor pig breeding in France. – Porc-Nuusbrief, 1, p. 1...3, 1997.
- Mortensen, B., Ruby, V., Pedersen, B. K., Smith, J., Larsen, V. A. Outdoor pig production in Denmark. – Pig-News-and-Information, 15, No. 4, p. 117...120, 1994.
- Tarocco, C. Low productivity of sows reduces profitability. – Rivista di Suinicoltura, 33, No. 6, p. 25...26, 1992.

Profitability of Piglet Rearing by Finnish Farm Example

O. Saveli, V. Vare

The economic data of Finnish piglet rearing farms are published for the first time which makes possible to compare the similar data of Estonian pig production with those of the one EU member country. In recent years, the profitability of Finnish piglet rearing has suffered a decline in spite of a considerable cost reduction and government subsidies. Therefore, the Finnish farmers are looking for additional economic activities to increase the profitability of their piglet farms.